

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

SUNGUR/TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 56462/19)

KARAR

3. Madde (esas ve usul yönünden) • Aşağılayıcı muamele • Bir gösteri sırasında, bir polis memuru tarafından bir metreden az bir mesafeden doğrudan başvuranın üzerine göz yaşartıcı gaz sıkılması ve bunun sonucunda basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte, ciddi olmayan bir yaralanmanın meydana gelmesi • Başvuranın tutumu nedeniyle mutlak surette gerekli olmayan güç kullanımı • Ulusal makamların yeterli telafi sağlamaması • Davada ceza hukuku sisteminin uygulanması, gerekli caydırıcı etkiyi sağlamaksızın failin cezasız kalmasıyla sonuçlanmıştır.

Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

STRAZBURG

17 Mart 2026

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2026. Bu gayriresmi çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Sungur/Türkiye davasında,

Başkan

Arnfinn Bårdsen,

Hâkimler

Saadet Yüksel,

Jovan Ilievski,

Péter Paczolay,

Gediminas Sagatys,

Juha Lavapuro,

Hugh Mercer,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Andrea Tamietti'nin katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türk vatandaşı olan Ceyda Sungur'un ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, 14 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine yapmış olduğu başvuruyu (no. 56462/19);

Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin şikâyetin, Türk Hükümetine bildirilmesine ve başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna dair kararı;

Tarafların görüşlerini dikkate alarak,

10 Şubat 2026 tarihinde yapılan kapalı müzakerelerin ardından,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Dava, Gezi Parkı olayları sırasında bir polis memurunun doğrudan başvuranın üzerine göz yaşartıcı gaz sıkmasına ilişkindir. Başvuran, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğinden şikâyet etmektedirler.

OLAY VE OLGULAR

2. Başvuran, 1986 doğumlu olup Paris’te ikamet etmektedir. Başvuran, Mahkeme önünde, Ankara Barosuna bağlı Avukat S. Doğanoglu tarafından temsil edilmiştir.

3. Hükümet, söz konusu dönemde kendi görevlisi olan Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi eski Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

4. Dava konusu olaylar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

I. 28 MAYIS 2013 TARİHLİ OLAY

5. Başvuran, 28 Mayıs 2013 tarihinde, İstanbul Gezi Parkı’ndaki bir oturma eylemine katılmıştır. Söz konusu eylem, Taksim Meydanı ve etrafının yeniden düzenlenmesi kapsamında parkın yerine bir alışveriş merkezi inşa edilmesi planlarına tepki olarak düzenlenmiştir. Eylem, kamu makamlarının parktaki yıkım çalışmalarına başlamasından bir gün sonra gerçekleşmiştir. Bunu izleyen yaygın protesto hareketleri, daha sonra “Gezi Parkı olayları” olarak anılmıştır (Gezi Parkı olaylarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. *Kavala/Türkiye*, no. 28749/18, §§ 15-22, 10 Aralık 2019).

6. Güvenlik güçlerinin oturma eylemine müdahalesi sırasında bir polis memuru, doğrudan başvuranın başını hedef alarak çok yakın mesafeden başvuranın üzerine göz yaşartıcı gaz püskürtmüştür. Başvuranın arkasını dönmesine rağmen, polis memuru üzerine doğru ilerlemeye ve gaz sıkmaya devam etmiştir. Olayın fotoğrafları medyada geniş yer bulmuş ve o sırada kırmızı bir elbise giyen başvuran, Gezi Parkı olaylarının sembollerinden biri olan “kırmızılı kadın” olarak tanınmıştır.

II. POLİS MEMURU HAKKINDA YÜRÜTÜLEN İDARİ SORUŞTIRMALAR

7. Emniyet Genel Müdürlüğü, 3 Haziran 2013 tarihinde, İçişleri Bakanlığının talimatı üzerine, güvenlik güçlerinin güç kullanımındaki olası usulsüzlükleri soruşturmak üzere birçok müfettiş görevlendirmiştir. Müfettişler, çeşitli olayları kapsayan 22 Ağustos 2013 tarihli bir raporda, söz konusu polis memurunun F.Z. olduğunu tespit etmişlerdir. Müfettişler, F.Z.nin başvurana ve çevresindekilere gereksiz ve hukuka aykırı bir şekilde göz yaşartıcı gaz sıkıldığını ve bazı kişilere tekme attığını kaydetmişlerdir.

8. Bunun üzerine, F.Z. hakkında bir ön soruşturma ve disiplin soruşturması başlatılmıştır. 19 Eylül 2013 tarihli ön inceleme raporunda; video kayıtlarından, F.Z.nin polise karşı herhangi bir direnç göstermeyen başvuranın üzerine bir metreden az bir mesafeden birkaç kez gereksiz yere göz yaşartıcı gaz sıkıldığının tespit edildiği sonucuna varılmıştır. Ardından F.Z. hareket etmeye devam ederek, diğer göstericilere de göz yaşartıcı gaz sıkmıştır. Bu nedenle ilgili polis memuru, Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı'na aykırı davranmıştır. F.Z.nin fiilleri, kamuoyunda da tepki uyandırmış ve bu da Gezi Parkı olaylarının tırmanmasına neden olmuştur. Aynı tarihte hazırlanan disiplin soruşturması raporunda da aynı sonuçlara varılmıştır.

9. Ön soruşturmanın ardından İstanbul Valiliği, 24 Eylül 2013 tarihinde, memur ve kamu görevlilerinin kovuşturulmasına ilişkin 4483 sayılı Kanun uyarınca F.Z. hakkında ceza soruşturması açılmasına izin vermiştir.

10. İstanbul Valiliği İl Polis Disiplin Kurulu, 17 Aralık 2013 tarihinde, disiplin soruşturmasının sonuçları doğrultusunda, F.Z.ye görev başında ve görev dışında yasaklanmış fiillerde bulunduğu gerekçesiyle disiplin cezası vermiştir. Kurul, söz konusu fiile karşılık gelen cezanın kınama olmasına rağmen, F.Z.nin temiz hizmet sicilini göz önünde bulundurarak kendisine daha hafif bir ceza, yani uyarı cezası vermeye karar verdiğini belirtmiştir.

III. POLİS MEMURU HAKKINDA YÜRÜTÜLEN CEZA SORUŞTURMASI

11. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, belirli olmayan bir tarihte F.Z. hakkında ceza soruşturması başlatmıştır. Bu soruşturma kapsamında F.Z., 12 Aralık 2013 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Savcılığında şüpheli olarak ifade vermiştir. F.Z., ifadesinde, söz konusu olayın meydana geldiği tarihte Çevik Kuvvet ekibinde polis memuru olarak görev yaptığını ve Gezi Parkı olayları sırasında görev başında olduğunu belirtmiştir. F.Z., görevinin bir parçası olarak göz yaşartıcı gaz kullanmış olmasına rağmen, ilgili video görüntülerini izledikten sonra, “kırmızılı kadın” olarak tanınan kadına göz yaşartıcı gaz kullanan memurun kendisi olmadığını belirtmiştir. İlgili, kimseye yakın mesafeden göz yaşartıcı gaz kullanmadığını ileri sürmüş ve kendisine yöneltilen tüm suçlamaları reddetmiştir.

12. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, 15 Kasım 2013 tarihinde başvuranın olayla ilgili ifadesini vermesini talep etmiştir. Başvuranın bu talebe yanıt vermemesi üzerine, savcılık 4 Aralık ve 26 Aralık 2013 tarihli iki yazıyla güvenlik güçlerine başvuranın getirilmesi talimatını vermiştir. Başvuran, 2 Ocak 2014 tarihinde, Cumhuriyet Savcılığına ifadesini vermiştir. Başvuran, olay günü, kentsel planlama alanında araştırma asistanı olarak çalıştığı üniversiteye çok yakın olan Gezi Parkı’na, arkadaşlarını desteklemek ve Devlet yetkililerinin parkla ilgili planlarına karşı düzenlenen barışçıl eyleme katılmak için gittiğini belirtmiştir. Polis, herhangi bir ön uyarıda bulunmaksızın eylemciler üzerinde göz yaşartıcı gaz kullanmaya başlamış, bunun sonucunda eylemciler kaçmaya başlamış ve başvuran yere düşmüştür. Başvuran ayağa kalktığında, bir polis memuru, yarım metre mesafeden doğrudan kendisine göz yaşartıcı gaz sıkmış ve kendini korumak için arkasını döndükten sonra da gaz sıkmaya devam etmiştir. Başka bir polis memurunun, ona gaz sıkmaya başlamasını söyleyerek bu fiili kışkırttığını duymuştur.

Başvuran nefes almakta zorluk çekmiş ve yüzünün yandığını hissetmiştir, ancak olayın şokuyla birlikte bir sağlık kurumuna gitmeyi akıl edememiştir.

13. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, 9 Ocak 2014 tarihinde F.Z.yi Ceza Kanunu'nun 257. maddesinin 1. fıkrası uyarınca görevi kötüye kullanmakla suçlayan bir iddianame hazırlamıştır. Cumhuriyet savcısı, video görüntülerine ilişkin uzman raporuna atıfta bulunarak, F.Z.nin çok yakın mesafeden doğrudan başvurana nişan alarak göz yaşartıcı gaz sıkıdığı ve başvuranın sırtını dönmüş olmasına ve herhangi bir olağan dışı davranış sergilememesine rağmen gaz sıkılmaya devam ettiği sonucuna varmıştır.

14. Başvuran, 13 Mayıs 2014 tarihinde, İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi önünde görülen ilk duruşmada, savcıya verdiği ifadeleri tekrarlamış ve kendisine göz yaşartıcı gaz sıkılması talimatını F.Z.ye veren kişinin F.Z.nin amiri olduğunu eklemiştir. Başvuran, olayın ardından bir saat boyunca ağrı hissetmiştir ancak başvuranın daha sonra başka herhangi bir sağlık şikâyeti olmamıştır. Bununla birlikte başvuran, tıbbi rapor alabilmek için Adli Tıp Kurumuna sevk edilmesini talep etmiştir. Sulh Ceza Mahkemesi, başvuranın talebini kabul etmiş ve göz yaşartıcı gaza maruz kalmasıyla ilgili bir tıbbi rapor düzenlenmesine karar vermiştir.

15. Sonraki duruşmalarda, davanın sevk edildiği İstanbul Asliye Ceza Mahkemesi, F.Z. ile 28 Mayıs 2013 olaylarına karışan üç amirin sözlü ifadesini almıştır. Asliye Ceza Mahkemesi, ayrıca olayın video kayıtlarına ilişkin iki bilirkişi raporunu incelemiştir. F.Z., mahkemeye verdiği ifadesinde, olay gününde bazı eylemcilerin polis memurlarına taş attığını ve tekmelediğini, kendisinin de amirlerinden biri olan R.E.nin emriyle göz yaşartıcı gaz kullandığını belirtmiştir. Zorlu çalışma koşulları ve mevcut bir omuz yaralanması nedeniyle göz yaşartıcı gaz fırlatıcının kayışının kendisine verdiği acı, o anda doğru bir karar vermesini zorlaştırmıştır. F.Z.nin eylemciler üzerinde gaz kullandığı sırada, fırlatıcı arızalanmış ve başvuran aniden yerden kalkmış olduğu için birkaç saniye boyunca gaza maruz kalmıştır.

Ayrıca F.Z., savcıya verdiği ifadeler ile mahkeme önündeki ifadesindeki tutarsızlığın, başlangıçta video görüntülerinde kendini tanıyamamış olmasından kaynaklandığını belirtmiştir.

16. O dönemde İstanbul Emniyet Müdürlüğü Başkomiser Yardımcısı ve olaylarda emir veren amirlerden biri olan R.E., göz yaşartıcı gaz kullanılmasını emrettiğini reddetmiş ve ayrıntıları hatırlamasa da, görüntülerden durumun böyle bir tedbirin alınmasını gerektirmediğini görebildiğini belirtmiştir. Diğer iki amirden biri olan M.Z.B., bazı eylemcilerin inşaat ekipmanlarına ulaşmak için polis barikatını aşmaya çalıştığını ve R.E.nin polis ekiplerine göz yaşartıcı gaz sıkma talimatı verdiğini belirtmiştir. F.Z.nin doğrudan amiri olan üçüncü bir memur olan M.K., göz yaşartıcı gaz kullanılmasını emretmediğini ve F.Z.nin bu eylemi gerçekleştirdiğini görmediğini ifade etmiştir.

17. Başvuran, 2014 yılının Eylül ve Aralık aylarında yapılan duruşmalarda, Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Adli Tıp Kurumuna sevk edilmiş olmasına rağmen, söz konusu kurumdan gönderilen yazının kendisine tebliğ edilmediğini ve bu nedenle muayeneye gidemediğini belirtmiştir. Ayrıca, Adli Tıp Kurumu kendisinden mevcut olmayan bir ön rapor talep etmiştir. Başvuran, kalıcı bir yaralanma iddiasında bulunmamış ve ilk derece mahkemesinden kendisini tıbbi muayeneye sevk etme yönündeki ön kararını iptal etmesini talep etmiştir. Başvuranın bu talebi ilk derece mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Bununla birlikte, yargılama süresince herhangi bir tıbbi rapor elde edilmemiştir.

18. Asliye Ceza Mahkemesi, 10 Haziran 2015 tarihli kararında, polisin ancak mutlak bir zorunluluk halinde, örneğin direniş durumunda veya bir saldırıya karşılık olarak güç kullanabileceğini ve görevlilerin keyfi güç kullanımı nedeniyle cezai olarak sorumlu tutulabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, göz yaşartıcı gaz sadece gerekli olduğu ölçüde kullanılabilir ve bir gösterinin yasalara uygun olarak yapılmamış olması, özellikle şiddet bulunmadığı durumlarda, güç kullanımını gerektirmez. Davanın kendine

özgü koşullarında, F.Z., uyarıda bulunmaksızın, bir metreden daha yakın mesafeden başvuranın yüzüne göz yaşartıcı gaz püskürtmüş ve başvuran arkasını döndükten sonra da bunu sürdürerek, Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı'nı ihlal etmiştir. Başvuran, olaydan önce veya olay sırasında herhangi makul olmayan bir davranış sergilememiş olmasına rağmen bu fiile maruz kalmıştır. F.Z.nin, gaz kullanması yönünde üstlerinden aldığı emirlere, omuz ağrısına ve bazı eylemcilerin şiddet içerdiği iddia edilen davranışlarına ilişkin iddiaları, sorumluluktan kurtulması için yeterli görülmemiştir. F.Z., güç kullanımına ilişkin izin verilen sınırları aşmış ve başvuranın basit tıbbi müdahaleyle tedavi edilebilen ve fiziksel iz bırakmayan bir yaralanmaya maruz kalmasına neden olmuştur.

19. Bu nedenle Asliye Ceza Mahkemesi, F.Z.yi, başvurana yönelik eylemlerinde güç kullanma yetkisini aşarak kasten bedensel zarar vermektan suçlu bulmuş ve Türk Ceza Kanunu'nun (5237 sayılı Kanun) 86. maddesinin 2. fıkrası uyarınca on ay hapis cezasına çarptırmıştır. Asliye Ceza Mahkemesi, F.Z.nin Yargıtay tarafından silah olarak sınıflandırılan göz yaşartıcı gaz kullanarak bu suçu işlediği ve kamu görevlisi olarak yetkisini kötüye kullandığı için, kanunda öngörülen asgari cezadan daha ağır bir ceza verdiğini belirtmiştir. Mahkeme ayrıca, diğer eylemcilere yönelik fiilleri nedeniyle F.Z.yi görevi kötüye kullanmaktan suçlu bulmuş ve ilgiliye on ay daha hapis cezası vermiştir. Ancak Asliye Ceza Mahkemesi, F.Z.nin duruşma sırasındaki iyi halini ve daha önce herhangi bir sabıkası bulunmamasını dikkate alarak, sanığın başka bir suç işleme olasılığının düşük olduğu sonucuna varmıştır. Buna göre, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) 231. maddesinin 5. fıkrası uyarınca, sanığın beş yıl boyunca başka bir kasten işlenen suç işlememesi şartıyla, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

20. Asliye Ceza Mahkemesi ayrıca, F.Z.nin rehabilitasyonuna yardımcı olmak ve başvurana telafi sağlamak amacıyla, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin 8. fıkrası uyarınca F.Z.ye özel bir tedbir

uygulanmasına karar vermiştir. Bu bağlamda, F.Z.nin orman idaresi tarafından gösterilecek bir alana 300 ağaç dikmesine ve altı ay boyunca bu ağaçların bakımını yapmasına hükmedilmiştir.

21. Son olarak ilk derece mahkemesi, F.Z.nin amirleri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar vermiştir. Asliye Ceza Mahkemesi, amirlerin yetkilerini gerektiği gibi kullanmadıklarını ve bunun da göz yaşartıcı gazın kullanımına ilişkin karışıklık ve düzensizliğe yol açtığını belirtmiştir.

22. Başvuran, Asliye Ceza Mahkemesinin F.Z. hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz etmiştir. Başvurana göre, mahkemenin bu kararı F.Z.nin cezasız kalmasıyla sonuçlanmış ve kötü muamele yasağını ihlal ederek, söz konusu hukuka aykırı güç kullanımına makamlarca hoşgörü gösterildiği izlenimi yaratmıştır.

23. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 9 Temmuz 2015 tarihinde Asliye Ceza Mahkemesinin kararının hukuka uygun olduğu gerekçesiyle başvuranın itirazını reddetmiştir.

24. Bakırköy Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, 2 Mayıs 2016 tarihinde, F.Z.nin hakkında verilen tedbir kararının şartlarını yerine getirdiğini, 300 ağacı diktiğini ve bakımını yaptığını tespit etmiştir. Ardından denetimli serbestlik dosyası kapatılmıştır.

IV. DİĞER MEMURLAR HAKKINDA YÜRÜTÜLEN CEZA YARGILAMALARI

25. Belirlenmeyen bir tarihte başvuran, Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı, İstanbul Valisi ve İstanbul İl Emniyet Müdürü hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Başvuran ayrıca, Çevik Kuvvet Şube Müdürü ile olay sırasında göz yaşartıcı gaz kullanma talimatını veren görevliler hakkında da ceza davası açılmasını talep etmiştir.

26. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı, başvuranın şikâyetleri üzerine bir soruşturma başlatmıştır. 25 Haziran 2014 tarihinde, Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanı hakkındaki şikâyetin, bu kişilerin ancak TBMM'nin talebi üzerine soruşturulabilecekleri gerekçesiyle, kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Cumhuriyet savcısı ayrıca, başvuranın Vali ve Emniyet Müdürü'nün F.Z.nin fiiline nasıl bir katkıda bulunduklarına dair kanıt sunamamış olması nedeniyle, bu kişiler hakkında da kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Buna karşın, F.Z.nin amirleri hakkındaki soruşturma devam etmiştir.

27. İstanbul Asliye Ceza Mahkemesinin, F.Z.nin amirleri R.E., M.Z.B. ve M.K. hakkında yapılan şikâyetin ardından (bk. yukarıda 21. paragraf), savcılık yeni bir soruşturma başlatmış ve bunu daha sonra mevcut soruşturmaya dahil etmiştir.

28. Cumhuriyet savcısı, 23 Kasım 2015 tarihinde, F.Z.nin amirleri R.E. ve M.Z.B. hakkında, F.Z.ye göz yaşartıcı gaz kullanması talimatını verdikleri gerekçesiyle, görevi kötüye kullanma ve yetki sınırlarını aşan güç kullanımı suçlamalarıyla İstanbul Asliye Ceza Mahkemesine iddianame sunmuştur. Savcı, olay sırasında M.K.nin F.Z.ye herhangi bir talimat verdiğine dair yeterli delil bulunmadığına karar vererek, M.K. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

V. ANAYASA MAHKEMESİ ÖNÜNDE GÖRÜLEN YARGILAMALAR

29. Başvuran, 18 Ağustos 2015 tarihinde, insanlık dışı muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuran, herhangi bir şiddet eylemine karışmamış olmasına rağmen, hayatına ve bedensel sağlığına yönelik bir tehlike teşkil eden çok yakın mesafeden göz yaşartıcı gaza maruz kaldığını belirtmiştir. Asliye Ceza Mahkemesinin, güç kullanımının hukuka aykırı olduğunu tespit etmesine rağmen, hükmün açıklanmasının geriye bırakılmasına ve polis memurunun

300 ağaç dikmesine dair kararlar caydırıcı bir etki yaratmamıştır. Başvuran, Mahkeme içtihadına atıfta bulunarak, ilk derece mahkemesinin kararının cezasızlığa yol açtığını ileri sürmüştür.

30. Anayasa Mahkemesi, 3 Nisan 2019 tarihli (no. 2015/14363) bir kararla, başvuranın bireysel başvurusunu reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, tıbbi rapor bulunmamasına rağmen, ilk derece mahkemesinin olayla ilgili video kayıtlarını ve fotoğrafları kasten yaralama suçuna ilişkin delil olarak değerlendirmiş olması nedeniyle, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmadığına hükmetmiştir. Başvuru, başka herhangi bir gerekçeyle de kabul edilemez bulunmamıştır.

31. Anayasa Mahkemesi, şikâyetin esas yönüyle ilgili olarak, hem Mahkemenin hem de kendi içtihatlarında yer alan ilkeleri yineleyerek, güç kullanımının, kesinlikle gerekli olmadığı durumlarda kötü muamele yasağını ihlal edeceğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, mevcut davada, başvuranın polis memurlarına fiziksel saldırıda bulunduğunu veya saldırgan bir şekilde davrandığını gösteren herhangi bir tespit bulunmaması nedeniyle, göz yaşartıcı gaz kullanımının açıkça gereksiz olduğu kanaatine varmıştır. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi, itiraz edilen fiilin orantılı olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Anayasa Mahkemesi, tıbbi raporların orantılılık değerlendirmesinde önemli bir unsur olmasına rağmen, başvuranın olaydan sonra böyle bir rapor temin etmediğini ve F.Z. hakkında yürütülen ceza yargılaması sırasında Asliye Ceza Mahkemesinin kendisi adına rapor temin etme girişimlerine karşı çıktığını kaydetmiştir. Başvuran ayrıca, olaydan sonra bir suç duyurusunda bulunmamış ve Cumhuriyet savcısı başvuranın ifadesini alabilmek için ciddi çaba sarf etmek zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, başvuranın şikâyetini takip etmedeki özensizliği nedeniyle, söz konusu fiilin orantılılığına ilişkin bir sonuca varamadığını belirtmiştir.

32. Usul yönünden Anayasa Mahkemesi, Devletin söz konusu fiillere orantılı yaptırımlar uygulamak ve mağdura uygun bir telafi sağlamak

konusunda pozitif bir yükümlülüğü olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet savcılığı ve Asliye Ceza Mahkemesi tarafından atılan çeşitli adımları sıraladıktan sonra, F.Z.ye verilen cezanın söz konusu fiile orantılı olup olmadığını ve caydırıcı bir etkiye sahip olup olmadığını değerlendirmiştir. Hükmün açıklanması, şüphelinin davranışlarının ulusal mahkemeyi bir daha suç işlemeyeceği hususunda ikna etmesi şartıyla geri bırakılabilir. Güvenlik güçleri tarafından kötü muamelede bulunduğu tespit edilen davalarda hem Mahkeme hem de Anayasa Mahkemesi daha önce, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararların yeterince caydırıcı olmadığına hükmetmiştir. Bu nedenle, şüphelinin tekrar suç işleme olasılığı, cezanın caydırıcı etkisini ön planda tutacak şekilde titizlikle değerlendirilmeliydi.

33. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının tek başına cezayı tamamen etkisiz hale getirdiği şeklinde değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi, cezanın orantılı olup olmadığının belirlenmesinde, bu davada video kayıtlarıyla tespit edilen fiilin niteliği, süresi ve ağırlığı ile fiilin mağdurun sağlığı üzerindeki etkilerini dikkate almıştır. Başvuranın şikâyetini etkili bir şekilde takip edememesine rağmen, adli makamlar ivedilikle ve kendi inisiyatifleriyle soruşturma başlatmış, tüm ilgili delilleri toplamaya çalışmış ve F.Z.yi cezaya mahkûm etmişlerdir. Kanunda öngörülen asgari cezadan daha ağır bir ceza vererek, makamlar bu tür fiillere müsamaha göstermediklerini ortaya koymuşlardır. F.Z.nin ağaç dikme ve bakımını yapma yükümlülüğüne uymadığını gösteren hiçbir unsur bulunmamaktadır. Ayrıca söz konusu fiil nedeniyle F.Z.ye uyarı cezası da verilmiştir. Bu ceza, caydırıcı niteliktedir ve söz konusu fiille orantılıdır. Sonuç olarak, gereksiz güç kullanımından kaynaklanan kötü muameleyle ilişkin olarak adli işlemler yürütülmüş ve söz konusu polis memuruna orantılı bir yaptırım uygulanmış; böylece başvurana verilen zarar telafi edilmiştir.

34. Anayasa Mahkemesi bu nedenle, Anayasa'nın kötü muamelenin yasaklanmasına ilişkin 17. maddesinin esas ya da usul yönünden ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

VI. DAHA SONRA MEYDANA GELEN GELİŞMELER

35. İstanbul Asliye Ceza Mahkemesi, 25 Mayıs 2023 tarihinde, F.Z.'nin, 10 Haziran 2015 tarihli kararı (bk. yukarıda 19. paragraf) takip eden beş yıl içinde kasıtlı bir suç işlemediğini tespit etmiş ve bu doğrultuda söz konusu kararı tamamen iptal etmiştir.

36. F.Z.nin amirlerine karşı açılan ceza davasında, İstanbul Asliye Mahkemesi 26 Mayıs 2023 tarihinde, M.Z.B.yi kendisine yöneltilen suçlamalardan beraat ettirmiş ve söz konusu olay sırasında F.Z.ye göz yaşartıcı gaz kullanması talimatını verdiğini makul şüphenin ötesinde kanıtlayacak güvenilir delil unsuru bulunmadığına hükmetmiştir. Söz konusu tarihte, R.E. henüz mahkeme huzuruna çıkarılamadığı için hakkında yürütülen dava halen devam ediyordu.

37. Asliye Ceza Mahkemesi, 15 Aralık 2023 tarihli kararıyla, görev suistimali ve yetki sınırlarını aşan güç kullanımı suçları için öngörülen sekiz yıllık zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle R.E. hakkında yürütülen davanın düşürülmesine karar vermiştir.

İLGİLİ YASAL ÇERÇEVE VE UYGULAMA

I. İLGİLİ İÇ HUKUK

38. Polis ve Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü tarafından güç kullanımı ile göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatları kullanımına ilişkin ilgili iç hukuk, *Abdullah Yaşa ve diğerleri/Türkiye* (no. 44827/08, §§ 23-28, 16 Temmuz 2013) ve *Geylani ve diğerleri/Türkiye* (no. 10443/12, §§ 43-44, 12 Eylül 2023) davalarında özetlenmiştir.

39. Özellikle, 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu’nun 16. maddesi uyarınca, polis, görevlerini yerine getirirken dirençle karşılaştığında, bu direnci kırmak amacıyla ve bunun için gerekli olduğu ölçüde güç kullanabilir. Güç kullanımı, direnişin niteliğine ve derecesine göre kademeli bir şekilde, polise direnenleri etkisiz hale getirmek amacıyla fiziki kuvvete veya materyal güce ve silah kullanımına başvurulması anlamına gelmektedir. “Materyal güç” terimi, diğerlerinin yanı sıra kelepçeler, coplar, basınçlı su ve göz yaşartıcı gazı içerdiği şekilde tanımlanmıştır. Güç kullanmadan önce uyarıda bulunulması gerekir; ancak direnişin niteliğine ve derecesine bağlı olarak, herhangi bir uyarıda bulunulmaksızın güç kullanılması da mümkündür. Kullanılacak ekipman ve gücün derecesi polis tarafından belirlenir. Bir gruba karşı müdahalede bulunulması durumunda, bu karar müdahale eden birimin amiri tarafından verilir (*ibid.*, § 43).

40. 20028 yılının Şubat ayında yürürlükte olan Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı’nın ilgili bölümleri, aşağıdaki gibidir:

“(2) Göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatının kullanımına ilişkin talimatlar:

(i) Göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatı, kurallarda belirtilen amaçlar dışında veya gerekli tedbirler (tıbbi personelin hazır bulundurulmasının sağlanması gibi) alınmadan kullanılmamalıdır;

(ii) Göz yaşartıcı gaz kullanılmadan önce, kalabalığa, dağılmamaları halinde bu gazın kullanılacağı konusunda sesli bir uyarıda bulunulmalıdır;

(iii) Gaz, göz yaşartıcı gaz müdahale ekibi amiri tarafından durum değerlendirmesi yapıldıktan sonra belirlenen taktik ve dozajlara uygun olarak kullanılmalıdır;

(iv) Uygun şekilde eğitilmiş personeli bulunmayan birimler, göz yaşartıcı gaz tedariki talebinde bulunamaz;

(v) Göz yaşartıcı gaz kapsülünün etkinliğini artırmak için rüzgarın yönü ve hızı ile hava sıcaklığı ve diğer meteorolojik faktörler dikkate alınmalıdır;

(vi) Göz yaşartıcı gazın dozu, [söz konusu] kalabalığın veya bireyin özellikleri ve direniş derecesine oranla kademeli olarak artırılabilir;

SUNGUR/TÜRKİYE KARARI

- (vii) Hiçbir göz yaşartıcı gaz kapsülü doğrudan insan vücuduna fırlatılamaz;
- (viii) Göz yaşartıcı gaz filtrelerinin üst ve alt kapakları ... emredilmedikçe açılmaz ve filtreler gaz maskelerine takılamaz;
- (ix) Gaz spreyleri, direnişin derecesine oranla kademeli olarak kullanılabilir; 1 metreden daha yakın mesafeden kullanılmamalıdır;
- (x) Direnmeyi bırakmış veya saldırganlık göstermeyen kişilere karşı asla göz yaşartıcı gaz kullanılmamalıdır;
- (xi) [Bu tür] mühimmatları kullanmakla görevlendirilen personele, bunların kullanımı konusunda talimat verilmeli ve üreticiler tarafından yayınlanan uyarılar hakkında bilgi verilmelidir.”

41. Türk Ceza Kanunu’nun (5237 sayılı) 86. maddesinin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

- (1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

42. Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (5271 sayılı) 231. maddesinin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

- (5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. (...) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.
- (6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;
 - a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,
 - b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

SUNGUR/TÜRKİYE KARARI

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

(...)

(8) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. (...) Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak (...) karar verilebilir.

(...)

(10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

(11) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.

(12) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.”

43. Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü’nün ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

Madde 2 – Disiplin cezaları

“(…)

A) Uyarma, memura, görevinde daha dikkatli davranması gerektiğini yazı ile bildirmektir.

B) Kınama, memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu sayıldığını yazı ile bildirmektir.

...”

Madde 3 – Uyarma

SUNGUR/TÜRKİYE KARARI

“Uyarma cezasını gerektiren tutum ve davranışlar şunlardır:

- 1 - Silahını, araç ve gerecini, giysi ve kuşamını pis tutmak, çalıştığı yerin temizliğine özen göstermemek,
- 2 - Zorunlu bir neden olmaksızın günlük sakal tıraşı olmamak.

Madde 4 - Kınama

“Kınama cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışlar şunlardır:

Görev sırasında veya dışında yasaklanan tutum ve davranışlarda bulunmak,
(...)”

Madde 15 - Bir alt ceza verilmesi

“Kararın verildiği güne kadar geçmiş hizmetleri olumlu olan, iyi veya çok iyi derecede performans değerlendirme puanı (...) olan memurlara, (...) bu Tüzükte gösterilen cezanın bir derece aşağısı uygulanabilir.”

II. ULUSAL MAHKEMELERİN İLGİLİ UYGULAMALARI

A. Gereksiz güç kullanımından kaynaklanan tazminat taleplerine ilişkin idare mahkemelerinin kararları

44. Hükümet, Gezi Parkı olayları kapsamında gerçekleştirilen polis müdahalesi sırasında davacıların maruz kaldığı yaralanmalara ilişkin olarak verilen on altı ayrı idare mahkemesi kararına atıfta bulunmuştur. Söz konusu tüm kararlarda, idare mahkemeleri davacılara maddi ve/veya manevi zararları nedeniyle tazminat ödenmesine hükmetmiştir. İdare mahkemeleri bu kararları verirken, söz konusu yaralanmalar ile güvenlik güçlerinin uyguladığı ve gereksiz ya da tamamen orantısız olarak değerlendirdikleri güç kullanımı arasında bir illiyet bağı tespit etmişlerdir. Güvenlik güçlerinin fiillerinin, kamu hizmetinin sağlanmasında yetkili makamlar tarafından işlenen bir kusur (“hizmet kusuru”) oluşturduğu ve bu durumun tazminat ödenmesini gerektirdiği sonucuna varmışlardır.

B. Anayasa Mahkemesinin İlgili İçtihatları

45. Başvuran, Gezi Parkı olayları sırasında güvenlik güçleri tarafından kötü muamelede bulunduğu iddialarına ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesinin 2019 ve 2020 yıllarında verdiği üç karara atıfta bulunmuştur. Söz konusu kararlarda Anayasa Mahkemesi, devlet görevlileri tarafından kasıtlı olarak kötü muamelede bulunduğu iddialarının yer aldığı davalarda başvurulması gereken yolun ceza hukuku yolu olduğunu belirtmiştir.

46. *Ender Ergün* davasında (başvuru no. 2016/1849), başvuran, hem güvenlik güçlerinin plastik mermi kullanımı hem de üçüncü bir kişi tarafından maruz kaldığı yaralanmalar nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve güvenlik güçlerinin gereksiz güç kullandığını ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemeyi kasten ihmal ettiğini iddia etmiştir. Savcılık, söz konusu polis memurları hakkında kovuşturma açmamaya karar vermiştir ve İstanbul İdare Mahkemesi, başvuranın açtığı tam yargı davasını reddetmiştir. Kötü muamele yasağının hem esas hem de usul yönlerinden ihlal edildiğine hükmeden Anayasa Mahkemesi, bir kişinin bir devlet görevlisi tarafından kötü muameleye maruz kaldığına dair tartışmaya açık bir iddiası olduğunda, devletin sorumluların tespit edilmesini ve cezalandırılmasını sağlayacak bir ceza soruşturması başlatma konusunda pozitif bir yükümlülüğünün bulunduğunu belirtmiştir.

47. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun göz yaşartıcı gaz kapsülü nedeniyle maruz kaldığı iddia edilen ağır yaralanma ile bunun ardından yürütülen ceza soruşturması ve idari işlemlerin etkinliğini konu alan *Davut Yıldız* davasında (başvuru no. 2017/39073), kötü muamele yasağının usul yönünden ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi, davanın kabul edilebilirliğini değerlendirirken, başvuruçuların, güvenlik güçlerinin güç kullanımı nedeniyle kötü muameleye maruz kaldığı davalarda kullanması gereken hukuk yolunun ceza hukuku yolu olduğunu, çünkü bu yolun, sorumluların tespit edilmesi ve gerekirse cezalandırılması için delil

unsurlarının toplanabileceği tek yol olduğunu belirtmiştir. İdare mahkemeleri nezdinde açılan tam yargı davası, söz konusu olaydan kaynaklanan zararın tazminini sağlamak için ancak ikincil bir hukuk yolu olarak değerlendirilebilir.

48. Anayasa Mahkemesi, *Ahmet Cihan* davasında (no. 2017/23740) verdiği kabul edilemezlik kararında, İstanbul İdare Mahkemesi önünde görülen yargılamanın 2017 yılında sona ermesinin ardından Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunan başvurucunun, bazı devlet görevlileriyle ilgili şikâyetini, süre aşımı nedeniyle reddetmiştir; Mahkeme, başvurucunun, söz konusu görevlilere hakkında 2014 yılında yürütülen ceza soruşturmasının sona ermesinden itibaren otuz gün içinde başvuruda bulunmuş olması gerektiğine hükmetmiştir. Mahkeme, Devlet görevlilerinin güç kullanması nedeniyle kötü muameleyle ilişkin olarak açılan davalarda, tek etkili yolun ceza hukuku yolu olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda tam yargı davası etkili değildir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME’NİN 3. MADDESİNİN İHLÂL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

49. Başvuran, gereksiz güç kullanımı sonucunda kötü muameleyle maruz kaldığından ve devlet makamlarının sorumluları cezalandırmadaki yetersizliğinin, cezasızlıkla sonuçlandığından şikâyetçi olmuştur. Başvuranlar, Sözleşme’nin 3 ve 13. maddelerini ileri sürmüştür.

Mahkeme, başvuranın şikâyetlerinin yalnızca Sözleşme’nin 3. maddesi bağlamında incelenmesi gerektiği kanaatindedir. Bu madde aşağıdaki gibidir:

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

1. İç Hukuk Yollarının Tüketilmesi

(a) İdare Mahkemeleri Önünde Tazminat Davası

(i) Tarafların Beyanları

50. Hükümet, başvuranın idare mahkemeleri önünde tam yargı davası başlatmaması ve tazminat talebinde bulunmaması sebebiyle, mevcut iç hukuk yollarını tüketmediğini ileri sürmüştür. Hükümet, kötü muamele şikâyetleri konusunda başvurulması gereken iç hukuk yolunun, ilke olarak, ceza soruşturması açılması olduğunu belirten Mahkeme içtihadının farkında olduğunu belirtmiştir. Ancak, mevcut davanın koşullarında, idare mahkemeleri önünde tam yargı davası açılması, başvurulması gereken hukuk yoludur. Bunun nedeni, bu tür bir davanın, düzenleyici çerçevenin yeterliliğinin ve kamu görevlilerinin eğitimi ile denetiminin değerlendirilmesi yoluyla bir hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının tespit edilmesine de imkân vermesidir. Mevcut davada, ulusal yargı makamları, F.Z.nin yanı sıra, amirlerinin de yetkilerini gerektiği şekilde kullanmamaları nedeniyle kargaşaya neden oldukları için olaydan sorumlu olabilecekleri sonucuna varmışlardır. Dolayısıyla, memurların görev ihmalini değerlendirilmesi ve başvurana uygun tazminat sağlanması için idare mahkemelerine başvurulması, bu durumda daha uygun olurdu. Bu bağlamda, Hükümet, Gezi Parkı olayları sırasında kendilerine verilen bedensel zarardan şikâyet eden davacılara, maddi ve manevi zararları için tazminat ödenmesine hükmedilen birçok idare mahkemesi kararını Mahkemeye sunmuştur (bk. yukarıda 44. paragraf).

51. Başvuran, Devletin, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki yükümlülüklerinin yalnızca tazminat ödenmesiyle yerine getirilemeyeceğine dair Mahkeme içtihadına atıfta bulunmuştur. Başvuran, tazminat yoluna başvurma yükümlülüğünün bulunmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca başvuran,

Hükümet tarafından sunulan idare mahkemesi kararlarının, söz konusu hukuk yolunun kendi başına etkili kabul edilebileceğini göstermediğini savunmuştur. Son olarak, kötü muamele iddialarına ilişkin davalarda ceza yolunun, tek etkili hukuk yolu olduğu sonucuna varan Anayasa Mahkemesinin verdiği birkaç kararı sunmuştur (bk. yukarıda 45-48. paragraflar).

(ii) Mahkemenin Değerlendirmesi

52. Mahkeme, ulusal mahkemelerin başvuranın şikâyetinin esasına ilişkin inceleme yapıp, daha sonra bir üst mahkeme tarafından usulî gerekçelerle bozulmamış bir karara vardıkları durumlarda, başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediği sonucuna varılamayacağını yinelemektedir (bk. *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT)/İsviçre* (no. 2) [BD], no. 32772/02, §§ 43-45, AİHM 2009; bu davada, başvuranın yeniden inceleme talebine ilişkin şartları zar zor karşılamasına rağmen, Federal Mahkeme davanın esası hakkında karar vermiştir; *Voggenreiter/Almanya* (k.k.), no. 47169/99, 28 Kasım 2002; bu davada istinaf mahkemesi, istinaf başvurusunu kabul edilemez bulmasına rağmen, başvurunun esasına ilişkin inceleme yapmıştır ve bk. *Vladimir Romanov/Rusya*, no. 41461/02, § 52, 24 Temmuz 2008, bu karardaki diğer atıflarla birlikte; bu davada yetkili makam, başvuranın kanunla öngörülen usul kurallarına uymamasına rağmen şikâyetin esasına ilişkin inceleme yapmıştır).

53. Bu ilke, mevcut davada daha da geçerlidir; zira Anayasa Mahkemesi, başvuranın şikâyetini esastan inceleyerek kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar vermekle kalmamış, aynı zamanda kabul edilebilirlik koşullarını da açıkça değerlendirmiş ve başvuranın bireysel başvurusunun hiçbir kabul edilemezlik gerekçesiyle örtüşmediğini belirtmiştir, dolayısıyla başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediği yönündeki her türlü ihtimali bertaraf etmiştir (bk. yukarıda 30. paragraf). Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin mevcut davada benimsediği yaklaşımın, devlet görevlileri

tarafından kötü muamelede bulunulduğu iddialarına ilişkin davalarda uygun hukuk yolunun ceza hukuku yolu olduğu, tam yargı davası yolunun ise bu bağlamda ya etkisiz ya da yalnızca ikincil nitelikte olduğu yönündeki içtihadıyla uyumlu olduğunu belirtmektedir (Anayasa Mahkemesi içtihatlarıyla ilgili olarak bk. yukarıda 46-48. paragraflar; ayrıca Mahkemenin kendi içtihadı için bk. *Karayığit/Türkiye* (k.k.), no. 63181/00, 5 Ekim 2004).

54. Mahkeme, kasten gerçekleştirilen kötü muamele hallerinde 3. maddenin ihlalinin mağdura yalnızca tazminat ödenmesiyle giderilemeyeceğini de hatırlatmaktadır. Zira yetkili makamlar, Devlet görevlilerinin kasten kötü muamelesini içeren olaylara verdikleri tepkiyi, sorumluları kovuşturup cezalandırmaya yönelik yeterli adımlar atmaksızın sadece tazminat ödemekle sınırlayabilseydi, bazı durumlarda Devlet görevlilerinin kontrolleri altındaki kişilerin haklarını neredeyse cezasızlıkla ihlal etmeleri mümkün olur; işkence ile insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin genel ve temel nitelikteki hukuki yasağı ise, taşıdığı temel öneme rağmen, uygulamada etkisiz kalırdı (bk. *Gäfgen/Almanya* [BD], no. 22978/05, §§ 116 ve 119, AİHM 2010 ve *Jeronovičs/Letonya* [BD], no. 44898/10, § 105, 5 Temmuz 2016).

55. Mahkeme daha önce, ceza soruşturmasının sonuçlarından yararlanmaksızın açılan bir hukuk davasının, faillerin kimliğine ilişkin herhangi bir tespitte bulunmaya ve üstelik sorumluluklarını ortaya koymaya elverişli olmadığını belirtmiştir. Hukuk yargılamasında tazminata hükmedilmesi, ancak sorumluların cezalandırılmasına yol açabilecek nitelikte kapsamlı ve etkili bir soruşturmanın sonuçlarını telafi edici şekilde tamamlayıcı bir işlev görebilir (bk. *Durđević/Hırvatistan*, no. 52442/09, §§ 65-67, AİHM 2011 (alıntılar) ve *Cestaro/İtalya*, no. 6884/11, § 231, 7 Nisan 2015).

56. Somut olayda, taraflar arasında ceza hukuku yoluna başvurulduğu hususunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Polis tarafından başvurana karşı kullanılan güç, iki ayrı ceza yargılaması kapsamında değerlendirilmiştir:

bunlardan biri, nihayetinde kasten yaralama suçundan suçlu olduğuna karar verilen asli fail F.Z.ye karşı yürütülen yargılama; diğeri ise görevi kötüye kullanma ve zor kullanma yetkisinin sınırının aşılmasıyla suçlanan amirlere karşı yürütülen yargılamadır.

57. Hükümet, somut olayın koşullarında idare mahkemelerinin, düzenleyici çerçevenin yeterliliğini ve kamu görevlilerinin eğitim ile denetimini değerlendirerek bir hizmet kusuru bulunup bulunmadığını inceleyebileceğini ve görevlilerin görevlerini yerine getirmedeki ihmallerini tespit edebileceğini, bunun da başvurana tazminat elde etme imkânı sağlayacağını ileri sürmüştür. Bu bağlamda Mahkeme, Gezi Parkı olayları sırasında hukuka aykırı güç kullanımından etkilenen kişilere maddi ve manevi zarar bakımından tazminat ödenmesine hükmeden idare mahkemesi kararlarını dikkate almakta (bk. yukarıdaki 44. paragraf) ve başvuranın bu mahkemeler önünde tam yargı davası açarak tazminat talebinde bulunmasının mümkün olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte ne Hükümetin beyanları ne de içtihat örnekleri, idare mahkemeleri tarafından yürütülecek bir soruşturmanın, bu amaç bakımından gerekli tüm hukuki ve pratik araçları sağlayan ceza hukuku usulleri kapsamında savcılar ve ceza mahkemeleri tarafından yürütülen soruşturmaya kıyasla neden daha ilgili olacağını ve nasıl davanın daha etkili biçimde incelenmesiyle sonuçlanacağını açıklamaktadır (bk. *Jasinskis/Letonya*, no. 45744/08, §§ 51-52, 21 Aralık 2010).

58. Mahkeme, başvuranın şikâyetinin, polis tarafından göz yaşartıcı gaz kullanılmasına ilişkin kötü muamele iddiasına ve kendi görüşüne göre cezasızlıkla sonuçlanan disiplin ve ceza yargılamalarının sonucuna ilişkin olduğunu gözlemlemektedir. Başvuran, yeterli tazmin edici telafi sağlanmamasına ilişkin herhangi bir iddiada bulunmadığından, idare mahkemeleri önünde tam yargı davası açmak zorunda değildir. Her hâlükârda, şikâyeti Devlet görevlileri tarafından kasten gerçekleştirilen kötü muameleye ilişkin olduğundan, böyle bir dava yalnızca ceza yolunu

tamamlayıcı nitelikte olacak ve tek başına etkili bir başvuru yolu teşkil etmeyecektir (bk. yukarıda anılan *Durđević*, § 66).

59. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin başvuranın bireysel başvurusunu kabul edilebilir bularak esastan incelemiş olması ve somut olayın koşullarında idare mahkemeleri önünde açılacak bir tazminat davasının etkili bir başvuru yolu teşkil etmediği dikkate alındığında, başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediği söylenemez.

60. Bu nedenle Mahkeme, başvuranın tazminat davası açmamış olması nedeniyle iç hukuk yollarını tüketmediğine ilişkin Hükümet itirazını reddetmektedir.

(b) F.Z.nin Amirlerine Karşı Yürütülen Ceza Yargılamaları

61. Hükümet, F.Z.nin amirleri olan R.E. ve M.Z.B.ye karşı yürütülen ceza yargılamalarının Asliye Ceza Mahkemesi önünde halen derdest olduğunu belirtmiştir. Asliye Ceza Mahkemesinin bir sonuca ulaşmasının ardından başvuranın itiraz etmesi ve bu yargılamaların sonunda Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruda bulunması mümkündür. Bu nedenle başvuru erken yapılmıştır ve iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle reddedilmelidir.

62. Başvuran, F.Z.nin amirlerine karşı yürütülen ceza yargılamalarında 2015 yılından bu yana gerçek anlamda hiçbir ilerleme kaydedilmediğini ve her hâlükârda ulusal makamların başvurusunun konusuna ilişkin olarak hâlihazırda karar verdiklerini ileri sürmüştür.

63. Mahkeme, tarafların görüşlerini sunmalarının ardından 2023 yılında verilen iki kararla İstanbul Asliye Ceza Mahkemesinin M.Z.B.nin üzerine atılı suçlardan beraatına karar verdiğini ve R.E. hakkındaki yargılamayı ise kendisine isnat edilen suçlar bakımından yasal zamanaşımı süresinin dolmuş olması nedeniyle düşürdüğünü gözlemlemektedir (bk. yukarıdaki 36 ve 37. paragraflar). Dolayısıyla Mahkeme, söz konusu kararlar o tarihten itibaren

kesinleşmiş olduğundan, başvurunun erken yapıldığı yönündeki Hükümet itirazını reddetmektedir.

64. Hükümetin başvuranın söz konusu yargılamaların sona ermesinin ardından bireysel başvuruda bulunması gerektiğine ilişkin itirazı ile ilgili olarak Mahkeme, bu itirazın, söz konusu yargılamalar kapsamında sağlanan başvuru yolunun etkililiğine ilişkin olması nedeniyle, başvuranın 3. madde kapsamındaki şikâyetinin özüyle yakından bağlantılı olduğu kanaatindedir. Bu nedenle söz konusu itirazın, bu şikâyetin esasıyla birleştirilmesi gerekmektedir (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)*, *Dink/Türkiye*, no. 2668/07 ve diğer 4 başvuru, §§ 56-58, 14 Eylül 2010).

2. Mağdur Sıfatı

65. Hükümet ayrıca, ulusal adli ve idari makamların söz konusu fiilin hukuka aykırılığını kabul ettiklerini ve Mahkemenin ilgili içtihadında belirlenen koşulları karşılayacak şekilde yeterli telafi sağladıklarını belirterek, başvuranın artık mağdur olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmüştür. Sağlanan telafiye ilişkin olarak Hükümet, Asliye Ceza Mahkemesinin F.Z.yi kasten yaralama suçundan suçlu bulduğunu ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını, 300 ağaç dikme ve bunların bakımını üstlenmeye ilişkin denetim yükümlülüğüne tabi tuttuğunu belirtmiştir. Ayrıca kendisine uyarı şeklinde bir disiplin cezası verilmiştir. Başvuranın idare mahkemeleri önünde talepte bulunmamış olması halinde, Mahkeme içtihadına göre yeterli telafi koşullarından biri olan manevi tazminata da hükmedilebilirdi. Hükümet, iç hukuk kapsamında başvurana sağlanan başvuru yollarının birlikte ele alındığında yeterli telafi sağladığı kanaatine varmıştır. Bu nedenle Mahkemeden, mağdur sıfatının ortadan kalkmış olması nedeniyle başvuruyu reddetmesini talep etmiştir.

66. Başvuran, mevcut davada yürütülen ceza ve disiplin yargılamalarının sonucunun, maruz bırakıldığı muamele bakımından uygun telafi

sağlamadığını ve bu nedenle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlalinin mağduru olduğunu ileri sürmeye devam edebileceğini belirtmiştir.

67. Mahkeme, başvuranın maruz kaldığı muamelenin niteliğine ve Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında mağdur sıfatını sürdürüp sürdürmediğine ilişkin meselelerin de başvuranın 3. madde kapsamındaki şikâyetinin özüyle yakından bağlantılı olduğu; bu nedenle söz konusu meselelerin, ilgili şikâyetin esasıyla birleştirilmesi gerektiği kanaatindedir (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis), Tamazount ve diğerleri/Fransa*, no. 17131/19 ve diğer 4 başvuru, § 143, 4 Nisan 2024).

3. Kabul Edilebilirlik Hakkında Sonuç

68. Mahkeme, Hükümetin F.Z.nin amirlerine karşı yürütülen ceza yargılamalarının ardından iç hukuk yollarının tüketilmesine ve başvuranın mağdur sıfatına ilişkin itirazlarının incelenmesini başvurunun esasıyla birleştirmektedir. Mahkeme ayrıca başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve Sözleşme'nin 35. maddesinde belirtilen başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesi de bulunmadığını kaydetmektedir. Bu nedenle söz konusu başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların Beyanları

69. Başvuran, olay tarihinde hem bölgede yaşayan bir kişi hem de şehir plancısı olarak Gezi Parkı'ndaki yıkım çalışmalarına karşı düzenlenen protestolara katıldığını, ancak protesto barışçıl olmasına rağmen kendisinin ve diğer protestocuların hukuka aykırı güç kullanımına maruz bırakıldığını belirtmiştir. Kullanılan gücün tamamen gereksiz olduğu ve bunun Mahkemenin içtihadına göre 3. maddenin esas yönünden ihlalinin oluşturduğu hususu yerel mahkemeler tarafından tespit edilmiştir. Başvuran, itiraz edilen fiilin işkence teşkil ettiğini; zira bir metreden daha kısa mesafeden doğrudan

kendisine sıkılan gaz nedeniyle ciddi şekilde yaralanmamış olmasının yalnızca tesadüf olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, olaydan sonra şok içinde olduğu için doktora gidemediğini, ancak F.Z.ye karşı yürütülen ceza yargılamalarına aktif biçimde katıldığını belirtmiştir.

70. Başvuran, 3. madde kapsamındaki şikâyetlerinin usul boyutuna ilişkin olarak, gereksiz güç kullanan polis memuru hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının, hâkimlerin itiraz konusu fiilin sonuçlarını hafifletmek amacıyla takdir yetkilerini kullandıklarına işaret ederek, söz konusu memurun cezasız kalması sonucunu doğurduğunu ve kötü muamele yasağına ilişkin Sözleşme standartlarıyla bağdaşmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca söz konusu memur, yargılama sürecinde görevden uzaklaştırılmamış ve yalnızca uyarı cezası almıştır. Başvurana göre bu nedenle 3. madde usul yönünden ihlal edilmiştir.

71. Hükümet, yerel mahkemelerin F.Z. tarafından başvurana karşı göz yaşartıcı gaz kullanılmasının gereksiz ve hukuka aykırı olduğu sonucuna hâlihazırda vardığını belirtmiştir. Hükümetin bu tespiti tartışmaya açma yönünde bir niyeti bulunmamaktadır. Bununla birlikte, itiraz konusu muamele Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmamıştır. Başvuranın ileri sürdüğü üzere işkence bir yana, göz yaşartıcı gaz sıkılması fiilinin insanlık dışı muamele olarak değerlendirilecek ölçüde ağır olup olmadığı dahi tartışmalıdır. F.Z., başvurayı aşağılamak amacıyla hareket etmemiştir. Başvuran doktora gitme ihtiyacı dahi hissetmemiştir; ayrıca ciddi tıbbi sonuçlara maruz kaldığını da ileri sürmemiştir. Hükümet, Mahkemenin ilgili içtihadına atıfla, Mahkemenin daha önce göz yaşartıcı gaz kullanımına bağlı kötü muamele iddialarını, söz konusu muamelenin zararlı etkilerini gösteren tıbbi raporların bulunmaması nedeniyle kabul edilemez bulunduğunu ileri sürmüştür.

72. Hükümet, Devletin Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki usuli yükümlülükleri bakımından, başvuran o aşamada herhangi bir şikâyetle bulunmamış olmasına rağmen ulusal makamların resen F.Z. hakkında

disiplin soruşturması ve olayla ilgili bir inceleme başlattıklarını belirtmiştir. Hem idari makamlar hem de Asliye Ceza Mahkemesi, F.Z.nin fiilinin hukuka uygun olmadığını ve gereksiz olduğunu tespit etmiştir. Başvuranın Cumhuriyet savcısına ifade vermek ve tıbbi rapor almak konusundaki isteksizliğine rağmen soruşturma hızla tamamlanmıştır.

73. Hükümet, F.Z. hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin tespitlerine atıfta bulunmuş ve başvuranın olay nedeniyle uğradığı herhangi bir yaralanmayı ortaya koymadığını, ayrıca söz konusu fiilin sonuçları değerlendirilmeden bu fiile uygulanacak herhangi bir cezanın orantılılığının belirlenemeyeceğini belirtmiştir. F.Z.ye ayrıca bir disiplin cezası da verilmiş olduğundan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı cezayı etkisiz hale getirmemiştir. Mahkemenin ihlal tespit ettiği benzer davalarda başvuranlar uğradıkları zararı ortaya koymuştur. Ayrıca Asliye Ceza Mahkemesi, F.Z.ye 300 ağaç dikme ve bunların bakımını üstlenme yükümlülüğü getirmiştir. Bu bir ceza yaptırımı olmasa da sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı bağlamında değerli bir tedbirdir. Son olarak yerel makamlar, F.Z.nin amirlerine karşı da ceza yargılaması başlatmıştır; bu da itiraz konusu fiile müsamaha gösterilmediğini ortaya koymuştur. Hükümet sonuç olarak, ulusal makamlar tarafından atılan tüm adımlar ve F.Z.ye uygulanan tedbirler dikkate alındığında Devletin yükümlülüklerine tamamen riayet ettiğini ileri sürmüştür.

2. Mahkemenin Değerlendirmesi

(a) Başvuranın Mağdur Sıfatı

74. Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında 3. maddenin ihlalinin mağduru sayılıp sayılamayacağını belirlemek amacıyla, ilk olarak söz konusu muamelenin niteliğini, yerel makamların Sözleşme'nin ihlal edildiğini kabul edip etmediğini ve şayet etmişlerse yeterli telafi sağlayıp sağlamadığını değerlendirecektir (bk. yukarıda anılan *Gäfgen*, § 78).

- (i) Söz konusu muamelenin niteliği ve yerel makamların Sözleşme'nin ihlal edildiğini kabul edip etmediği

75. Mahkemenin gösterilerin dağıtılması amacıyla güç kullanımına ilişkin 3. madde kapsamındaki içtihadında ortaya koyduğu ilgili ilkeler yakın zamanda *Tsaava ve diğerleri/Gürcistan* ([BD], no. 13186/20 ve diğer 4 başvuru, § 327, 11 Aralık 2025) kararında özetlenmiştir. Özellikle, yetkili makamlar tarafından bir gösteri sırasında yaşanan kargaşayı bastırmak veya bu bağlamda yakalama işlemleri gerçekleştirmek amacıyla güç kullanılması, zorunlu olarak 3. maddeye aykırı bir muamele teşkil etmez. Bununla birlikte, bu tür bir güç kullanımının söz konusu madde kapsamına girecek düzeye ulaşan bir muameleye yol açması halinde, bu kullanım ancak vazgeçilmez ve aşırı olmaması durumunda -başka bir ifadeyle yalnızca kullanılan güç kesinlikle gerekli olduğunda ve güdülen amaçla orantılı olduğunda- bu maddede öngörülen mutlak yasakla bağdaşacaktır. Bu değerlendirmede temel mesele, güç kullanımının genel olarak içinde bulunulan durumda gerekli ve orantılı olup olmadığı değil, bireysel başvurudan bakımdan gerekli ve orantılı olup olmadığıdır (ibid., diğer atıflarla birlikte).

76. Mahkeme daha önce, Türk güvenlik güçleri tarafından gösterileri dağıtmak amacıyla göz yaşartıcı gaz kullanılması bağlamında, başvuranlara karşı kullanılan gücün etkisini ortaya koyan herhangi bir tıbbi rapor bulunmaması halinde, itiraz konusu muamelenin Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girecek ölçüde yeterli ağırlığa ulaştığının tespit edilemeyeceği sonucuna varmıştır (bk. *Oya Ataman/Türkiye*, no. 74552/01, § 26, AİHM 2006-XIV; *Çiloğlu ve diğerleri/Türkiye*, no. 73333/01, § 27, 6 Mart 2007 ve *Aytaş ve diğerleri/Türkiye*, no. 6758/05, § 14, 8 Aralık 2009).

77. Mevcut davada hem Asliye Ceza Mahkemesi hem de Anayasa Mahkemesi, F.Z.nin başvurana karşı göz yaşartıcı gaz kullanımının gereksiz olduğunu ve başvuranın davranışlarıyla haklı gösterilemeyeceğini tespit etmiştir. Dolayısıyla bu kullanım, hukuka uygun güç kullanımına ilişkin olarak belirlenen standartların altında kalmıştır. Anayasa Mahkemesi,

başvuranın bireysel başvurusunu incelerken ayrıca kesinlikle gerekli olmayan her türlü güç kullanımının kötü muamele yasağını ihlal edeceğini belirtmiştir (bk. yukarıdaki 31. paragraf). Bu değerlendirme, Mahkemenin ortaya koyduğu ilkelerle uyumludur (bk. örneğin, *Bouyid/Belçika* [BD], no. 23380/09, §§ 100-01, AİHM 2015 ve *Zakharov ve Varzhabetyan/Rusya*, no. 35880/14 ve 75926/17, §§ 70-74, 13 Ekim 2020).

78. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, güç kullanımının gereksiz olduğunu tespit etmiş olmasına rağmen, söz konusu muamelenin orantılılığını değerlendirmeye devam etmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin bu yönde karar vermesine rağmen başvuranın olaydan sonra veya ceza yargılamaları sırasında tıbbi rapor almayı istememesi nedeniyle bu hususta bir sonuca ulaşamadığını belirtmiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesi, kötü muamele yasağının ihlal edilmediği sonucuna varırken ayrıca, yetkili makamların gereksiz güç kullanımından kaynaklanan kötü muameleye ilişkin olarak adli süreç yürüttüğünü ve F.Z.ye uygulanan ceza yaptırımının başvuranın uğradığı zararı giderdiğini değerlendirmiştir (bk. yukarıdaki 33. paragraf).

79. Mahkeme, yerel mahkemelerin tespitlerini ve dava dosyasındaki belgeleri dikkate alarak, söz konusu güç kullanımının, yani polis memurunun başvurana bir metreden daha kısa mesafeden göz yaşartıcı gaz sıkmasının, başvuranın davranışları nedeniyle kesinlikle gerekli hale gelmediği; zira başvuranın olay öncesinde veya olay sırasında polise karşı herhangi bir şiddet davranışı veya direnç göstermediği sonucuna varmaktadır. İtiraz konusu fiilin ağırlığı bakımından Mahkeme, kullanılan gücün başvuran üzerindeki etkisinin, F.Z.nin bir metreden daha kısa bir mesafeden doğrudan başvuranın yüzünü hedef aldığını ve başvuran arkasını döndükten sonra da bunu sürdürdüğünü tespit eden Asliye Ceza Mahkemesi tarafından ortaya konulduğunu kaydetmektedir. Yerel mahkeme, bu fiil sonucunda başvuranın basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ve fiziksel iz bırakmayan bir yaralanmaya maruz kaldığını tespit etmiştir (bk. yukarıdaki 18. paragraf).

Mahkeme buna göre, mevcut davada itiraz konusu fiilin etkisinin, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamına girmesi için yeterli düzeye ulaştığını kaydetmektedir (ilgili ilkeler için bk. yukarıda anılan *Tsaava ve diğerleri*, § 327). Bu nedenle somut olay, başvurular üzerindeki etkinin ortaya konulamadığı ve kalabalığa yönelik genel göz yaşartıcı gaz kullanımına ilişkin Türkiye aleyhine önceki davalarda yapılan değerlendirmeden farklıdır (bk. yukarıda anılan *Oya Ataman*, § 26; *Çiloğlu ve diğerleri*, § 27 ve *Aytaş ve diğerleri*, § 14).

80. Mahkeme, başvuranın mağdur sıfatı bakımından, ulusal makamların açıkça ya da özü itibarıyla Sözleşme ihlalini kabul edip telafi etmediği takdirde, başvuranın lehindeki karar veya tedbirlerin kural olarak onu Sözleşme'nin 34. maddesinin amaçları bakımından “mağdur” sıfatından yoksun bırakmak için yeterli olmadığını yinelemektedir (bk. yukarıda anılan *Gäfgen*, § 115).

81. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, kötü muamele yasağının esas yönünden ihlal edildiğini tespit etmemiş ve nihayetinde başvuranın uğradığı zararın giderildiği gerekçesiyle bu hükmün ihlal edilmediği sonucuna varmış olsa da idari makamların, ilk derece mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin kararlarından, söz konusu güç kullanımının başvuranın davranışları nedeniyle kesinlikle gerekli hale gelmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, kesinlikle gerekli olmayan her türlü güç kullanımının kötü muamele yasağının ihlalini oluşturacağını açıkça belirtmiştir (bk. yukarıdaki 31. paragraf; ayrıca bkz. Anayasa Mahkemesinin 3 Nisan 2019 tarihli kararının (no. 2015/14363) 57. paragrafı). Anayasa Mahkemesi ayrıca F.Z.ye karşı yürütülen ceza yargılamalarının gereksiz güç kullanımından kaynaklanan kötü muameleye ilişkin olduğunu kabul etmiştir. Mahkeme, bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, ulusal makamların en azından özü itibarıyla Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini kabul ettiğini değerlendirmektedir.

82. Dolayısıyla Mahkemenin değerlendirmesi gereken husus, F.Z.ye karşı yürütülen ceza ve disiplin yargılamalarının sonucunun -başvuranın idari dava yoluyla tazminat başvurusunda bulunarak tamamlayabileceği- yeterli telafi sağlayıp sağlamadığı ve söz konusu telafinin, 3. maddenin ihlal edildiğinin kabul edilmesiyle birlikte değerlendirildiğinde, başvurayı Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında mağdur sıfatından yoksun bırakmak için yeterli olup olmadığıdır.

(ii) *Yerel makamların yeterli telafi sağlayıp sağlamadığı*

83. Ulusal düzeyde bir Sözleşme hakkının ihlalini gidermek bakımından uygun ve yeterli olan telafiye ilişkin olarak Mahkeme, bunun genel olarak davanın tüm koşullarına, özellikle de söz konusu Sözleşme ihlalinin niteliğine bağlı olduğu kanaatindedir. Devlet görevlileri tarafından 3. maddeye aykırı şekilde kasten gerçekleştirilen kötü muamele davalarında Mahkeme, yeterli telafi sağlanabilmesi için iki tedbirin gerekli olduğunu birçok kez tespit etmiştir. İlk olarak Devlet makamları, sorumluların tespit edilmesine ve cezalandırılmasına elverişli kapsamlı ve etkili bir soruşturma yürütmüş olmalıdır. İkinci olarak ise uygun olduğu durumlarda başvurana tazminat ödenmesi ya da en azından başvuranın kötü muamele sonucunda uğradığı zarar bakımından tazminat talep etme ve elde etme imkânına sahip olması gerekmektedir (bk. yukarıda anılan *Gäfgen*, § 116).

84. Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki bir soruşturmanın temel amacı, Devlet görevlileri veya organlarının dâhil olduğu durumlarda, işkence ile insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezayı yasaklayan ulusal hukukun etkin biçimde uygulanmasını sağlamak ve sorumlulukları altındaki kötü muamele bakımından hesap verebilirliklerini temin etmektir. Sözleşme yalnızca sorumluların cezalandırılmasına elverişli bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir (bk. *Ahmet Özkan ve diğerleri/Türkiye*, no. 21689/93, §§ 310 ve 358, 6 Nisan 2004). Bununla birlikte, soruşturmaların ve bunları izleyen ceza yargılamalarının sonucu, uygulanan yaptırım ile

alınan disiplin tedbirleri de dâhil olmak üzere belirleyici kabul edilmektedir. Bu husus, mevcut yargı sisteminin caydırıcı etkisinin ve kötü muamele yasağı ihlallerinin önlenmesinde üstlenmesi gereken rolün öneminin zayıflatılmamasını sağlamak bakımından elzemdir (bk. yukarıda anılan *Gäfgen*, § 121 ve *Shmorgunov ve diğlerleri/Ukrayna*, no. 15367/14 ve diğler 13 başvuru, § 329, 21 Ocak 2021).

85. Mahkeme, bir Devlet görevlisinin 3. maddeyi ihlal eden suçlarla itham edildiğı durumlarda, sonrasında yürütölen ceza yargılamalarının ve verilen cezaların zamanaşımına uğramaması gerektiğini ve af veya bağışlama uygulanmasının mümkün olmaması gerektiğini yinelemektedir. Mahkeme ayrıca, bir Devlet görevlisinin işkence veya kötü muamele içeren suçlarla itham edildiğı durumlarda, soruşturma ve yargılama süresince görevden uzaklaştırılmasının son derece önemli olduğunu ve mahkûm edilmesi halinde görevine son verilmesi gerektiğini yinelemektedir (bk. *Ateşoğlu/Türkiye*, no. 53645/10, § 25, 20 Ocak 2015, diğler atıflarla birlikte).

86. Mevcut davada İstanbul Asliye Ceza Mahkemesi, F.Z.yi zor kullanma yetkisini kötüye kullanarak başvurana karşı kasten yaralama suçunu işlemekten suçlu bulduktan ve kendisini on ay hapis cezasına mahkûm ettikten sonra, Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 231 § 5. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Mahkeme bu bağlamda, Anayasa Mahkemesinin, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilirken şüphelinin yeniden suç işleme ihtimalinin özenli bir şekilde ve cezanın caydırıcı etkisine öncelik verilerek değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin tespitine atıfta bulunmaktadır (bk. yukarıdaki 32. paragraf). Bununla birlikte mevcut davada Asliye Ceza Mahkemesi tarafından böyle bir değerlendirme yapılmamış; söz konusu mahkeme yalnızca F.Z.nin yargılama sırasındaki iyi halini ve sabıkasının bulunmamasını esas alarak yeniden suç işleme ihtimalinin düşük olduğu sonucuna varmıştır (bk. yukarıdaki 19. paragraf).

87. Mahkeme daha önce birçok davada, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının kötü muameleye karşı korumaya ilişkin Sözleşme standardıyla bağdaşır kabul edilemeyeceğini ve mahkûmiyet kararlarını etkisiz hale getirmesi nedeniyle açıkça kabul edilemez “tedbirler” kategorisine girdiğini belirtmiştir. Bu uygulama, failin beş yıl boyunca geri bırakma kararına uygun davranması koşuluyla hükmü, ceza da dâhil olmak üzere tüm hukuki sonuçlarından yoksun bıraktığından faillerin cezasız kalmasına yol açmaktadır (bk. yukarıda anılan *Ateşoğlu*, § 28 ve *Hasan Köse/Türkiye*, no. 15014/11, § 38, 18 Aralık 2018, diğer atıflarla birlikte). Mahkeme, mevcut davada F.Z. hakkında verilen hükmün gerçekten de 2023 yılında tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırıldığını kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 35. paragraf).

88. Mahkeme ayrıca, dava dosyasında F.Z.nin hakkında yürütülen ceza soruşturması ve yargılamalar sırasında görevden uzaklaştırıldığına işaret eden herhangi bir bilgi bulunmadığını kaydetmektedir. İdari makamlar, disiplin soruşturması sonucunda, F.Z.nin fiilinin gereksiz ve hukuka aykırı olduğunu ve Gezi Parkı olaylarının tırmanmasına katkıda bulunduğunu tespit etmiş olsalar da kendisine uygulanan tek disiplin yaptırımını uyarı cezası olmuştur. Bu yaptırım, olağan yaptırımdan daha hafif olup Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü kapsamında mevcut en hafif seçenektir (bk. yukarıdaki 8, 10 ve 43. paragraflar).

89. Yukarıda belirtilen hususlar ışığında Mahkeme, yerel makamların kararlarının, bu tür fiillere hiçbir şekilde müsamaha gösterilemeyeceğini ortaya koymaktan ziyade, ciddi bir hukuka aykırı fiilin sonuçlarını hafifletmek amacıyla takdir yetkilerini kullandıklarına işaret ettiği kanaatindedir (bk. yukarıda anılan *Ateşoğlu*, § 28 ve *Hasan Köse*, § 37).

90. Mahkeme bu bağlamda, F.Z.ye uygulanan yaptırımların söz konusu gereksiz güç kullanımı bakımından yeterli telafi teşkil ettiğine ilişkin Anayasa Mahkemesi gerekçesini benimsemekte güçlük çekmektedir. Anayasa Mahkemesi, Asliye Ceza Mahkemesinin kanunda öngörülen asgari

yaptırımından daha ağır bir ceza vermesinin, yetkili makamların bu tür fiillere müsamaha göstermediğini ortaya koyduğunu değerlendirmiş olsa da Mahkeme söz konusu cezanın nihayetinde hükmün açıklanmasının tamamen geri bırakılması nedeniyle her türlü pratik etkiden yoksun kaldığını bir kez daha gözlemlemektedir.

91. Anayasa Mahkemesi ile Hükümet, F.Z.ye uygulanan yaptırımların yeterli caydırıcılık sağladığı sonucuna varırken ayrıca, caydırıcılığın, ihtilaf konusu fiilin niteliği, süresi, yoğunluğu ve kapsamı ile başvuranın sağlığı üzerindeki etkisi ışığında her somut olay özelinde değerlendirilebileceğini ileri sürmüştür. Onlara göre somut olayda, başvuranın kendisinin tıbbi rapor almamış olması nedeniyle böyle bir değerlendirme yapılması mümkün değildi. Mahkeme bu argümana önem atfedememektedir; zira Mahkeme, söz konusu muamelenin gereksiz olduğunu ve Asliye Ceza Mahkemesi tarafından F.Z.ye karşı yürütülen ceza yargılamaları sırasında tespit edilen başvurana verilen zararın, 3. madde kapsamına girmek için gerekli düzeye ulaştığını hâlihazırda tespit etmiştir (bk. yukarıdaki 18 ve 79. paragraflar).

92. Mahkeme, mevcut davanın Devlet görevlileri tarafından gerçekleştirilen keyfi ve ağır şiddet fiillerine ilişkin diğer davalarla karşılaştırılabilir olmadığını ve bu tür davalarda infaz edilebilir hapis cezalarının uygulanmasının daha uygun olacağı sonucuna vardığını kabul etmektedir (bk. yukarıda anılan *Gäfgen*, § 124, diğer atıflarla birlikte). Bununla birlikte, yukarıda belirtildiği üzere F.Z.nin suçlu bulunduğu ilişkin tespit ve kendisine verilen cezanın ortadan kalkması sonucunu doğuran hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile disiplin yaptırımı olarak verilen uyarı cezası, Sözleşme'nin temel haklarından birinin ihlali karşısında açıkça orantısız görünmekte ve kötü muamele yasağının gelecekteki ihlallerini önleyebilecek gerekli caydırıcı etkiyi sağlamaya yeterli olmamaktadır (ibid.). Hükümetin ileri sürdüğü üzere F.Z.nin Asliye Ceza Mahkemesinin 300 ağaç dikme ve bunların bakımını altı ay boyunca üstlenme yönündeki kararına uyması, hukuka aykırı güç kullanımının

gerçekleştiği bağlam bakımından ilgili kabul edilebilirse de bu tedbir bir ceza yaptırımını teşkil etmemekte ve tek başına yeterince caydırıcı olarak değerlendirilememektedir.

93. Ceza hukuku yolunun, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali bakımından yeterli telafi sağlayabilecek herhangi bir sonuç doğurmamış olması dikkate alındığında Mahkeme, başvuranın bu yola başvurmuş olması halinde kendisine hükmedilebilecek herhangi bir parasal tazminatın da böyle bir telafi sağlamayacağı kanaatindedir. Bunun nedeni, yukarıda belirtildiği üzere, tazminat başvurusunun yalnızca etkili bir soruşturmayı tamamlayıcı nitelikte olabilmesidir (bk. yukarıda anılan *Durđević*, §§ 65-66 ve yukarıda anılan *Cestaro*, § 231).

94. Sonuç olarak yerel makamlar, özü itibarıyla kabul etmiş oldukları Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali bakımından başvurana yeterli telafi sağlamamıştır (karşılaştırmak için bk. *Nikolova ve Velichkova/Bulgaristan*, no. 7888/03, §§ 63-64, 20 Aralık 2007).

95. Mahkeme bu nedenle, başvuranın mağdur sıfatına ilişkin Hükümet itirazını reddetmekte ve başvuranın Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında 3. maddenin ihlalinin mağduru olduğunu ileri sürmeye devam edebileceği sonucuna varmaktadır.

(b) F.Z.Nin Amirlerine Karşı Yürütülen Yargılamalar Kapsamında Sağlanan Hukuk Yolu

96. Hükümetin, F.Z.nin amirleri olan R.E. ve M.Z.B.ye karşı yürütülen ceza yargılamalarının sona ermesinin ardından başvuranın Anayasa Mahkemesi önünde yeni bir bireysel başvuruda bulunmamış olmasına ilişkin itirazı bakımından Mahkeme, söz konusu yargılamaların İstanbul Asliye Ceza Mahkemesinin M.Z.B.nin beraatına ve R.E. hakkındaki yargılamaların düşürülmesine ilişkin kararlarıyla sona erdiğini kaydetmektedir (bk. yukarıdaki 36, 37 ve 63. paragraflar). Başvuranın bu yargılamaların sona

ermesinin ardından Anayasa Mahkemesi önünde yeni bir bireysel başvuruda bulunduğunu gösteren herhangi bir unsur bulunmamaktadır.

97. Mahkeme bu bağlamda, iç hukuk yollarının tüketilmesi yükümlülüğünün, bir başvuranın Sözleşme kapsamındaki şikâyetleri bakımından mevcut ve yeterli olan başvuru yollarını olağan şekilde kullanmasını gerektirdiğini yinelemektedir. Söz konusu başvuru yollarının varlığı yalnızca teoride değil uygulamada da yeterince kesin olmalıdır; aksi halde gerekli erişilebilirlik ve etkililikten yoksun kalacaklardır. Bir başvuru yolunun etkili sayılabilmesi için, ihtilaf konusu durumu doğrudan giderebilecek nitelikte olması ve makul başarı ihtimalleri sunması gerekmektedir (bk. yukarıda anılan *Shmorgunov*, § 292).

98. Mahkeme, başvuranın şikâyetlerini doğrudan gidermeye elverişli başvuru yolunun, başvuruyu etkileyen fiilden doğrudan sorumlu olan ve R.E. ve M.Z.B. aksine cezai sorumluluğu yerel mahkemeler tarafından tespit edilen asli fail F.Z.ye karşı başlatılan ceza yargılamaları olduğu kanaatindedir. Mahkeme, F.Z.ye karşı yürütülen ceza ve disiplin yargılamalarının başvurana yeterli telafi sağlamadığı sonucuna vardıktan sonra (bk. yukarıdaki 94. paragraf), R.E. ve M.Z.B.ye ilişkin yargılamaların sona ermesinin ardından Anayasa Mahkemesi önünde yapılacak yeni bir bireysel başvurunun -yalnızca tamamlayıcı nitelikte olan söz konusu yargılamalar bağlamında (karşılaştırmak için bk. *Elvan/Türkiye*, no. 64937/19, § 95, 7 Şubat 2023)- herhangi bir makul başarı ihtimali sunacağına veya başvurana sağlanan telafinin yetersizliğine ilişkin tespitini etkileyebileceğine ikna olmamaktadır (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)*, yukarıda anılan *Dink*, § 87).

99. Mahkeme bu nedenle, bu başlık altındaki Hükümet itirazını da reddetmektedir.

(c) Sözleşme'nin 3. Maddesine Riayet Edilip Edilmediği

100. Mahkeme hâlihazırda, söz konusu güç kullanımının başvuranın davranışlarıyla haklı gösterilememesi nedeniyle gerekli olmadığına ve bu yöndeki yerel makam tespitlerinin Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğinin kabulünü teşkil ettiğine karar vermiştir (bk. yukarıdaki 79 ve 81. paragraflar).

101. Başvuranın ciddi fiziksel veya ruhsal acı çektiğine ilişkin herhangi bir iddia veya delil bulunmadığından, söz konusu muamele insanlık dışı muamele, üstelik işkence olarak nitelendirilemez. Mahkeme bu nedenle somut olayın olgularının aşağılayıcı muamele ortaya koyduğu kanaatindedir (karşılaştırmak için bk. yukarıda anılan *Bouyid*, § 112).

102. Mahkeme ayrıca, yerel makamların başvurana yeterli telafi sağlamadığını ve mevcut davada uygulandığı şekliyle ceza hukuku sisteminin, gerekli caydırıcı etkiyi sağlamaksızın failin cezasız kalması sonucunu doğurduğunu tespit etmiştir (bk. yukarıdaki 86-94. paragraflar).

103. Buna göre, Sözleşme'nin 3. maddesi hem esas hem de usul yönlerinden ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

104. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme veya Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

105. Başvuran, 40.000 avro tutarında manevi tazminat talep etmiştir.

106. Hükümet, söz konusu talebe itiraz ederek bunun aşırı olduğunu ve benzer davalarda hükmedilen miktarlarla bağdaşmadığını ileri sürmüştür.

107. Hakkaniyet temelinde karar veren Mahkeme, başvurana, manevi tazminat olarak, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere 6.500 avro ödenmesine hükmetmektedir.

B. Masraf ve Giderler

108. Başvuran ayrıca, Mahkeme önünde oluşan masraf ve giderleri karşılığında 5.400 avro talep etmiştir. Başvuran, talebini desteklemek amacıyla avukatıyla akdettiği bir avukatlık ücret sözleşmesini sunmuştur. Söz konusu sözleşmeye göre başvuran, başvuru formunun hazırlanması için 1.000 avro ve davaya ilişkin sonraki her türlü çalışma için saat başına 100 avro ödeyecektir. Başvuran ayrıca avukatı tarafından dava üzerinde harcanan süreyi gösteren ve kırk dört saatlik çalışmaya tekabül eden ayrıntılı bir dökümü Mahkemeye sunmuştur.

109. Hükümet, başvuranın söz konusu masraf ve giderleri gerçekten yaptığını gösteremediğini ileri sürerek bu talebe itiraz etmiştir. Hükümet, talep edilen miktarın, benzer davalarda bu başlık altında hükmedilen miktarlara kıyasla yüksek olduğunu ileri sürmüştür.

110. Mahkeme içtihatlarına göre, bir başvurana yalnızca, masraf ve giderlerinin gerçekliğini, gerekliliğini ve miktarlarının makul niteliğini ispatlaması durumunda, bu masraflar iade edilebilmektedir. Mahkeme İç Tüzüğü'nün 60 §§ 2 ve 3 maddesi uyarınca, tüm taleplerin ayrıntılı bir şekilde sunulması gerekmektedir; aksi takdirde Mahkeme talebi kısmen veya tamamen reddedebilir (bk. diğer birçok karar arasında *Karácsony ve diğerleri/Macaristan* [BD], no. 16915/21, § 211, 15 Aralık 2025).

111. Mahkeme, somut olayda elindeki belgeleri ve yukarıdaki ölçütleri dikkate alarak, Mahkeme önündeki yargılama bakımından talep edilen miktarın, başvuran tarafından ödenecek her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere ödenmesini makul bulmaktadır (bk. *Aydın Sefa Akay/Türkiye*, no. 59/17, § 157, 23 Nisan 2024).

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. F.Z.nin amirlerine karşı yürütülen ceza yargılamalarının sona ermesinin ardından başvuranın Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruda bulunmamış olmasına ilişkin iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki Hükümet itirazı ile mağdur sıfatının ortadan kalktığı yönündeki itirazın esasla birleştirilmesine ve bu itirazların reddine,
2. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna,
3. Sözleşme'nin 3. maddesinin esas ve usul yönünden ihlal edildiğine,
4. a) Davalı Devletin başvurana, işbu kararın Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca kesinleşeceği tarihten itibaren üç aylık bir süre içerisinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere:
 - (i) Manevi tazminat bağlamında, miktara yansıtılabilecek her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere 6.500 avro (altı bin beş yüz avro);
 - (ii) Masraf ve giderler bağlamında, başvurana yansıtılabilecek her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere 5.400 avro (beş bin dört yüz avro) ödemesine,
- b) Söz konusu üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu tutarlara Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına,
5. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine

karar vermiştir.

SUNGUR/TÜRKİYE KARARI

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup; Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 17 Mart 2026 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Andrea Tamietti
Yazı İşleri Müdürü

Arnfinn Bårdsen
Başkan